

Vlaams
Parlement

ingediend op **610** (2015-2016) – Nr. 1
11 januari 2016 (2015-2016)

Verslag van de hoorzitting

namens de Verenigde Commissies voor de bestrijding van
gewelddadige radicalisering en voor Brussel en de Vlaamse Rand
uitgebracht door Elisabeth Meuleman en Karl Vanlouwe

over de terreurdreiging
en de specifieke Brusselse context

Samenstelling van de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering:

Voorzitter: Nadia Sminate.

Vaste leden:

Matthias Diependaele, Jan Hofkens, Kathleen Krekels, Lorin Parys, Nadia Sminate, Karl Vanlouwe;
Sonja Claes, Ward Kennes, Joris Poschet, Koen Van den Heuvel;
Jo De Ro, Bart Somers;
Yasmine Kherbache;
Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Willy Segers, Miranda Van Eetvelde, Peter Wouters;
Caroline Bastiaens, Michel Doomst, Kathleen Helsen, Katrien Schryvers;
Lionel Bajart, Mercedes Van Volcem;
Caroline Gennez, Yamila Idrissi;
Imade Annouri.

Toegevoegde leden:

Chris Janssens.

Samenstelling van de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand:

Voorzitter: Katia Segers.

Vaste leden:

Lieve Maes, Bart Nevens, Peter Persyn, Willy Segers, Karl Vanlouwe, Karim Van Overmeire;
Michel Doomst, Katrien Partyka, Joris Poschet, Peter Van Rompuy;
Lionel Bajart, Jo De Ro;
Yamila Idrissi, Katia Segers;
Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Matthias Diependaele, Marc Hendrickx, Marius Meremans, Nadia Sminate, Jan Van Esbroeck;
Karin Brouwers, Sonja Claes, Martine Fournier, Ward Kennes;
Ann Brusseel, Gwenny De Vroe;
Bruno Tobback, Joris Vandenbroucke;
An Moerenhout.

Toegevoegde leden:

Christian Van Eyken.

INHOUD

1. Toelichting door Inge Loodsteen, coördinator van vzw D'Broej (De Brusselse Organisatie voor de Emancipatie van Jongeren)	4
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	6
3. Antwoorden van Inge Loodsteen	8

De Verenigde Commissies voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering en voor Brussel en de Vlaamse Rand hielden op 15 december 2015 een hoorzitting naar aanleiding van de terreurdreiging en de specifieke Brusselse context.

1. Toelichting door Inge Loodsteen, coördinator van vzw D'Broej (De Brusselse Organisatie voor de Emancipatie van Jongeren)

Inge Loodsteen stelt dat D'Broej de Brusselse koepelorganisatie is van de Werkingen Maatschappelijk Kwetsbare Kinderen en Jongeren (WMKJ's). Er zijn acht lokale werkingen in de armere volkswijken van Brussel, voornamelijk in de arme croissant, met name twee in de Zwarte Vijverswijk in Molenbeek, een in Anderlecht, een aan Bockstael, een in de Brabantwijk, een aan La Chasse, een in de Chicagowijk en een bokscub die regionaal werkt maar vooral jongeren uit het centrum en Molenbeek aantrekt. In die acht werkingen worden ongeveer tweeduizend kinderen, jongeren en tieners bereikt en een honderdtal van hun ouders.

D'Broej laat de jeugdwerkingsmethodiek, welzijnsexpertise, sportmethode, ervaringsleren en culturele ervaringen hand in hand gaan om jongeren te ondersteunen in hun zelfontplooiing. De organisatie richt zich op jongeren die niemand meer bereikt. Dat wil niet zeggen dat men iedereen binnen die doelgroep bereikt. D'Broej is heel laagdrempelig maar de gehanteerde methodieken spreken niet iedereen aan. Andere werkingen zoals straathoekwerk bereiken nog een heel specifiek doelpubliek dat D'Broej slechts fragmentarisch aanspreekt.

D'Broej werkt niet exclusief voor de genoemde doelgroep. Er is wel degelijk diversiteit, maar die is eerder beperkt gezien de grote vraag en de bestaande wachtlijsten. In de wijken waar men werkt, is er een sterke Maghrebijnse populatie aanwezig. D'Broej heeft enkele jongeren waarmee men contact had naar Syrië weten vertrekken.

De WMKJ-werking in Brussel is historisch gezien opgericht om jongeren van de straat te houden. Tegenwoordig werkt men vooral aan burgerschap. Laagdrempelig en op maat biedt men vrijetijdsactiviteiten aan. Ook werkt men aan zelfontplooiing en emancipatie van jongeren. Hier kan men slechts aan werken indien de jongeren daar klaar voor zijn, als zij niet bedolven worden onder tal van andere problemen die de zelfontplooiing in de weg staan.

Het concrete D'Broej-aanbod is heel divers: sportactiviteiten, muzikale en artistieke projecten, theater, samenwerking met andere partners, werking rond identiteit, circusateliers, opstarten van miniondernemingen, debatten met jongeren rond actualiteit, kookateliers, aanbieden van studeerplekken, opvoedingsondersteuning voor ouders, begeleiding inzake schoolproblematieken enzovoort.

Jongeren die radicaliseren zijn geen nieuw gegeven voor D'Broej. Het gaat om jongeren die afhaken en zich radicaal verzetten tegen onze maatschappij. Met dergelijke jongeren legt D'Broej een traject af. Dat kan variëren naargelang de nood van het individu. Met bepaalde jongeren trekt men gedurende een aantal dagen weg, weg van Brussel en de eigen wijk. Zo kunnen ze de confrontatie met zichzelf aangaan. Men trekt bijvoorbeeld de bergen in, waar dan een proces van opbouw kan beginnen op basis van jeugd- en welzijnsmethodieken. Deze aanpak levert erg goede resultaten op. De grote meerderheid van die jongeren krijgt men op die manier terug op het goede spoor.

Het gewelddadig radicaliseren is wel nieuw voor D'Broej. Dit zijn niet de jongeren die hun vragen, twijfels of frustraties komen uiten. Het zijn jongeren die minder en minder afkomen, dan afhaken en plots vertrokken zijn naar Syrië.

Over het soort jongeren dat geronseld wordt, heeft D'Broej slechts een beperkte ervaring. Behalve religie speelt ook geld een rol: IS (Islamitische Staat) betaalt meer dan het leefloon. Het zijn niet enkel laaggeschoolde jongeren die slachtoffer worden van de ronselpraktijken. Jongeren die wel slagen, bijvoorbeeld doordat ze de hogeschool halen, zien vaak beter de ongelijkheid in de maatschappij. Zij denken meer kansen te krijgen door te slagen in hun studies, maar ze stoten op veel gesloten deuren waarvan men dacht dat die zouden opengaan met een diploma in de hand. De frustratie die daaruit voortvloeit, maakt dat juist zij zich vaak afzetten tegen onze maatschappij.

De spreker verwijst naar de alom gekende cijfers uit wetenschappelijke onderzoeken met betrekking tot armoede, het watervalstelsel in het onderwijs, schooluitval, schoolverlaters zonder diploma, discriminatie en racisme, slechte en herhaaldelijke ervaringen met maatschappelijke instanties als politie en de scholen enzovoort. D'Broej krijgt hier ook dagelijks mee te maken en heeft het gevoel te moeten dweilen met de kraan open.

De ervaringen van iemand als Zouzou Ben Chikha, die op een vernederende manier werd aangehouden en gecontroleerd, leiden ertoe dat veel mensen zich daarin herkennen en zich verontwaardigd voelen. Bij de jongeren waarmee D'Broej werkt, is dat bijna een dagelijkse praktijk geworden waar men nauwelijks nog bij stilstaat. De praktijk is nog erger dan die enkele gevallen die wel de openbaarheid halen. Die jongeren voelen zich niet thuis in de maatschappij, voelen zich niet aanvaard of gesteund.

De maatschappelijke ongelijkheid is de voedingsbodem waarop jongeren van deze maatschappij afhaken. Die jongeren zijn echter ook een stuk van de oplossing. Er moet dan ook voor worden gekozen om er radicaal op in te zetten, niet met kleine incentives maar met de grote middelen op structurele basis. Dat betekent onder meer dat de onderwijsongelijkheid moet worden aangepakt. De anderstalige ouders in het Nederlandstalige onderwijs in Brussel voelen zich verloren in de onderwijscontext. Zij hebben veel meer hulp en ondersteuning nodig ten aanzien van de school. Men moet ervoor zorgen dat de kinderen kunnen slagen op school, men moet de huiswerkproblematiek aanpakken, er moet aandacht zijn voor de omkadering en de lerarenopleiding enzovoort. Verder moet er begeleiding zijn naar werk, moeten er vertrouwenspersonen zijn voor de jongeren en hun ouders, moet de discriminatie worden weggewerkt.

Ook is het belangrijk om te blijven investeren in het vrijetijdsveld. De WMKJ's kunnen jongeren bereiken vanuit een positieve invalshoek en vanuit hun eigen vrije keuze, dit in tegenstelling tot veel welzijnsorganisaties waar jongeren zich vanuit een probleem toe moeten richten. Jongeren hebben vertrouwen in de jeugdwerkers die ze kennen, vaak als laatste strohalm binnen de maatschappij waar ze nog aanhaken.

Het warme water hoeft niet opnieuw te worden uitgevonden. De nodige expertise is op het terrein reeds aanwezig, zowel in het onderwijs als in andere organisaties. Er zijn veel succesverhalen, maar vaak situeren ze zich onder de radar en zijn ze te kleinschalig om aan de grote noden te beantwoorden. Het is absoluut nodig de expertise die er is, te erkennen en te versterken.

Men moet in Brussel zorgen voor een voldoende vrijetijdsaanbod voor jongeren. In Molenbeek is er slechts één zwembad voor 100.000 inwoners in Molenbeek, en bovendien was het de afgelopen jaren gesloten.

De impact van de afgelopen weken met de terreur en de terreurdreiging kan moeilijk worden onderschat in Brussel. Ook hier geldt dat de praktijk erger is dan wat het nieuws haalde. Er waren huiszoeken waarbij kinderen hun bedden aan flarden zagen gesneden, er werden verkeerde foto's van gezochte terroristen verspreid en volledige wijken werden gestigmatiseerd. Veel mensen zijn terechtgekomen in een angstpsychose. Ouders raken in paniek omdat hun zoon een baard ging dragen, niet alleen omdat ze schrik hebben dat hij radicaliseert maar ook omdat hij zal opgepakt worden door de politie.

Jongeren hebben op dit moment nood aan veel steun, aan iemand die er voor hen is. Maar hoe kijken we vandaag naar al die jongeren? Als burgers die we gelijke kansen moeten geven, of als potentiële gewelddadige radicalen die we zo goed mogelijk in de gaten moeten houden? De organisaties die werken met de jongeren weten vandaag eigenlijk niet meer of de overheid nog wel achter hen staat. Het is nochtans nodig om de jongeren voor de volle 100% te aanvaarden en niet voor 90%. Pas dan doen we hen recht aan. Vandaag missen we een overheid die voor de jongeren in hun geheel opkomt.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

Ward Kennes vraagt naar de rol van het vermelde circusatelier en het verband met de aanpak van de radicalisering. Veel mensen vragen zich af of dat wel het juiste antwoord is. Waarom zetten jongeren uiteindelijk de stap naar de gewelddadige radicalisering terwijl anderen die in vergelijkbare omstandigheden opgroeien wel hun verantwoordelijkheid opnemen? Heeft dat met de psychologie van het individu te maken of spelen er ook externe factoren?

Kathleen Krekels verwijst naar de jongeren die eerst bereikt worden maar stilaan afhaken en verder radicaliseren. Probeert men die jongeren toch nog te behouden, door ze mee te nemen op een bergtocht bijvoorbeeld? Of is het dan al te laat? Zijn er voorafgaande kenmerken waaruit men kan opmaken of iemand aan het afhaken is?

De spreker vindt de stelling over de onderwijsongelijkheid te scherp geformuleerd. In het kader van het onderwijsbeleid is er in Vlaanderen en Brussel toch aandacht voor het gelijkekansenonderwijs, specifieke omkadering voor jongeren enzovoort. Het gaat hier ook over een verhaal van rechten en plichten, over kansen geven en kansen nemen. In welke mate kan een organisatie als D'Broej er mee voor instaan dat de jongeren de aangeboden kansen ook nemen?

Elke Van den Brandt zwaait de lof over de werking en de initiatieven van D'Broej. De vraag werd gesteld of de overheid nog wel 100% voor deze jongeren kiest. De jeugdwerkers weten niet meer welk perspectief ze kunnen voorspiegelen aan dertienjarigen. Dat zijn zware uitspraken maar er zit wel een grond van waarheid in. Als men opgroeit in een dergelijke wijk en men zelfs met goeie diploma's amper werk vindt, is het niet louter een kwestie van de geboden kansen niet opnemen. Schoolse achterstand kan men niet louter verklaren door eigen verantwoordelijkheid of het niet grijpen van kansen.

De spreker vraagt of D'Broej weet welke signalen men moet oppikken en waar men die dan kan doorgeven. Worden doorgegeven signalen ook opgevolgd? Daartegenover staat de kwestie van vertrouwen en de privacy. Moeten jeugdwerkers de privacy respecteren om het vertrouwen niet te schaden?

D'Broej kent een grote vraag maar lange wachtlijsten. Wat wordt daar concreet mee bedoeld? Zijn er jongeren die zich aanmelden maar niet bij D'Broej terecht kunnen?

In welke mate is er sprake van een coherente aanpak van de ondersteuning van de jongeren? Werkt D'Broej samen met de scholen en andere welzijns- en jeugdactoren? Of bekijkt ieder dit vanuit zijn eigen invalshoek?

Yasmine Kherbache verwijst naar de woorden van mevrouw Loodsteen dat veel zaken die zij aanbracht, allang bekend zijn. Toch is het goed dat die woorden telkens opnieuw herhaald worden. Als men begint over de voedingsbodem, zoals de maatschappelijke ongelijkheid, zien sommige mensen dat als een verschuiving van de terreur. Dat is uiteraard niet de bedoeling. Men moet wel degelijk aan de voedingsbodem werken, met name de structurele maatschappelijke ongelijkheid en achterstelling. Op dit vlak moet iedereen zijn verantwoordelijkheid opnemen.

Er werd gewaarschuwd voor de versnipperde aanpak en gepleit voor een versterking van de bestaande expertise. Houdt dat een pleidooi in voor het reguliere beleid? Kan men met het reguliere beleid resultaten boeken? Johan Leman heeft gewaarschuwd voor een bureaucratisering van de problemen. Men zet projecten op waarvoor men dan een heleboel papieren moet indienen, terwijl intussen het probleem op het terrein uitbreiding neemt.

Over de specifieke groep van jongeren die op het spoor van de gewelddadige radicalisering zit, werd gezegd dat het niet louter een kwestie is van geloof maar dat ook andere factoren spelen. De spreker wenst dit te nuanceren. Men zit immers in de context van IS en de vraag hoe men zijn geloof moet invullen. Zou spiritualiteit en geloof ook een deel van de oplossing kunnen zijn? Jongeren zijn op zoek naar de invulling van een gevoel van leegte. Haatpredikers en websites bieden een eenduidig verhaal waardoor ze stap voor stap in een radicaliseringsproces terecht komen. Werkt D'Broej samen met partners uit de moslimgemeenschap om een krachtig alternatief te bieden tegenover het haatdiscours van sommige predikers?

Joris Poschet vindt het niet kunnen dat mensen die worden uitgenodigd voor een hoorzitting om hun expertise te delen, terechtgewezen worden vanuit een bepaald ideologisch kader. Hoorzittingen zijn vooral bedoeld om te luisteren en te leren.

Sommige denkers spreken over een islamisering van het radicalisme in plaats van de radicalisering van de islam. Hoe ziet mevrouw Loodsteen de rol van religie bij jongeren? Zijn het voordien niet-religieuze jongeren die radicaliseren of is het beeld gemengd, met ook mensen die al regelmatig naar de moskee gingen?

Er kwamen enkele sleutels tegen radicalisering ter sprake, zoals onderwijs en vrijetijds- en sportinfrastructuur. Dit sluit aan bij een keuze die in Italië werd gemaakt: per euro die men uitgeeft aan de strijd tegen terreur en radicalisering legt men één euro bij voor culturele investeringen.

In 2008 is D'Broej gestart. Vanaf welk moment heeft men vastgesteld dat mensen massaal afhaken en radicaliseren?

Karl Vanlouwe meent dat men vrij is om in een hoorzitting te zeggen wat men denkt. Hij verwondert zich over de naïeviteit van bepaalde sprekers over de situatie in Brussel. Tientallen Brusselse jongeren lopen vandaag in Syrië rond. De radicalisering in de hoofdstad dateert niet van drie of vier jaar geleden, maar begon al enkele decennia geleden. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het boek *Undercover in Klein-Marokko* van Hind Fraihi, waarin tien jaar geleden al werd gewezen op opjuttende imams, illegale moskeeën, ronselpraktijken op straat enzovoort.

De spreker ontkent niet dat er sprake kan zijn van discriminatie en uitsluiting. Daarnaast is er echter ook een samenleving waarin de directe omgeving, ouders

en familie een bepaalde rol te vervullen hebben. Daarover is vandaag niet gesproken. Hoe komt het dat een organisatie als D'Broej geen contacten legt met die directe omgeving?

Terecht wil D'Broej jongeren van de straat houden, bijvoorbeeld door met hen de bergen in te trekken. 90% van de jongeren krijgt men terug op het juiste spoor maar 10% ontspooit verder ingevolge feiten van kleine criminaliteit, drugs en radicalisme. Hoe gaat D'Broej om met gedetecteerd radicalisme? Contacteert men dan de directe omgeving en de ouders? Contacteert men ook de politie als het bijzonder problematisch wordt?

De spreker gelooft niet in de maakbaarheid van de samenleving. Hij is er van overtuigd dat de overheid enorm heeft geïnvesteerd in de Brusselse samenleving, bijvoorbeeld inzake onderwijs of speelpleinwerking. In een samenleving krijgt men kansen, maar men moet ze ook grijpen.

Er werd gesproken over een stigmatisering van bepaalde wijken. Anderzijds kan men niet ontkennen dat de aanslagen in Parijs een link met Molenbeek vertonen. Weliswaar is de problematiek niet beperkt tot Molenbeek, maar spreekt men nu van de kanaalzone en de croissant van armoede, gaande van Sint-Joost, Molenbeek, Vorst, Sint-Gillis tot Anderlecht en Kuregem. De spreker hoopt alleszins dat de gezinnen die daar wonen de wreedheden van IS en de terreuraanslagen niet goedkeuren. Bestaat er bij de families angst voor een vertrek van hun kinderen? Hoe ervaart mevrouw Loodsteen de houding van onverdraagzaamheid die er jammer genoeg in Brussel heerst?

3. Antwoorden van Inge Loodsteen

Inge Loodsteen verduidelijkt dat D'Broej trajecten aflegt met jongeren die van de maatschappij afhaken, maar dat de taak er niet in bestaat om gewelddadig radicalisme te detecteren. Bij die paar jongeren die men kent, heeft men alvast niet gezien dat zij gewelddadig aan het radicaliseren waren. De spreker kan dan ook niet antwoorden op de vraag welke contacten er dan gelegd worden of welk draaiboek er wordt gevolgd. Er is wel individueel contact met de ouders en ook met de scholen.

Karl Vanlouwe zegt dat radicalisme bij jongeren zich kan uiten via hun kledij, maar ook door een bepaald gedrag, bijvoorbeeld dat men geen omgang met een vrouw wil of het gezag van een vrouw niet wil aanvaarden. Hiervan gaat het signaal uit dat er sprake is van een radicale toepassing van de islam.

Inge Loodsteen is in haar uiteenzetting niet ingegaan op religie. Religie is wel een aspect van de problematiek en ook een deel van de oplossing. In haar organisatie beschikt men over personeel dat daarop geschoold is en dat daarmee aan de slag gaat. Er worden debatten over religie georganiseerd, over identiteit en de plaats van religie. Maar die activiteiten staan dan wel los van het gewelddadig radicalisme. Er worden ook activiteiten over het gegeven Syrië georganiseerd, bijvoorbeeld documentaires of debatten, maar daar komt een breed publiek op af. Binnen dat kader gaat men wel in tegen het discours van de haatpredikers.

Wat maakt dat sommigen wel overgaan tot gewelddadig radicalisme en anderen niet? Hierop heeft de spreker geen eenduidig antwoord. De ervaring van D'Broej met het gewelddadig radicalisme is erg beperkt. Er wordt gewerkt met een tweeduizendtal jongeren maar de focus ligt niet op het gewelddadig radicalisme. Wat men wel vaststelt, is dat er verschillende triggers zijn waardoor jongeren in de drugs of kleine criminaliteit verzeilen. Hierbij speelt het netwerk en de omkadering die de jongeren hebben, waarbij men op een bepaald moment het slachtoffer wordt van de eigen keuzes.

D'Broej heeft contact met de directe omgeving van de jongeren. Er wordt gewerkt met een honderdtal ouders. Men zit dus dicht op het netwerk, vooral dan vanuit de welzijnsinvalshoek. Er wordt opvoedingsondersteuning aangeboden, begeleiding inzake onderwijs enzovoort. Er wordt ook een aantal projecten met de scholen opgezet, bijvoorbeeld studiecoachingsprojecten waarbij jongeren ondersteuning en begeleiding inzake huiswerk geven aan de kinderen in de lagere school. Men begeleidt ook scholen, samen met andere welzijns- en vrijetijdsorganisaties, om hen te ondersteunen bij het werken aan het welzijn van de jongeren. Men zit dus zeker dicht op het netwerk maar de personele middelen zijn beperkt. Voor de tweeduizend jongeren bijvoorbeeld beschikt men over slechts drie medewerkers die zich met het welzijnsaspect bezighouden. Men kan slechts gefragmenteerd mensen inzetten. Daardoor heeft men soms het gevoel dat men achter de feiten moet aanhollen. Men zou liever meer op het preventieve inzetten.

Er is gesteld dat men kansen ook moet grijpen. D'Broej heeft echter het gevoel dat men soms kansen moet afdwingen, dat men de ouders en kinderen moet bijstaan om ervoor te zorgen dat ze nog een kans krijgen. Dat is de realiteit. Er wordt wel geïnvesteerd, maar het is niet voldoende.

D'Broej bekijkt de jongeren als een geheel, in al hun aspecten. Daarbij komt welzijn, vrijetijdsbesteding, identiteit, school en ook religie aan bod. Jongeren waarvoor dat nodig is, worden maandelijks deontologisch en professioneel overlopen om te kijken waar hun noden zitten en welke partners men moet betrekken om daarop in te spelen.

Er zijn een aantal werkingen waar inderdaad een wachtlijst bestaat. Dat gaat dan over ateliers en activiteiten die volzet zijn. In de wijken waar men werkt, wonen er veel kinderen en jongeren en de vraag is daar altijd groter dan het aanbod.

In Brussel is er te veel een versnipperde aanpak ingevolge een gebrek aan een eenduidige visie en een versnipperd beleid. Er is nood aan een coherente globale visie op waar men met de stad naartoe wil.

Inge Loodsteen vraagt inderdaad om het reguliere beleid te versterken. Er zijn tal van leerkrachten die al jaren in Brussel werken en een enorme expertise hebben opgebouwd. Ook in welzijnsorganisaties bestaat een jarenlange expertise en worden er succesvolle methodes toegepast. Men versterkt dus beter het regulier beleid dan dat men met allerlei projecten gaat werken.

D'Broej werkt op basis van een deontologie over hoe men omgaat met de gegevens en informatie over de jongeren. Er heeft zich nog geen zaak voorgedaan in het kader van het gewelddadig radicalisme, waardoor men in conflict kwam met die deontologie.

Katia SEGERS,
voorzitter

Elisabeth MEULEMAN
Karl VANLOUWE,
verslaggevers